

**Eiropas Komisijas Zaļā publiskā iepirkuma (ZPI)
Apmācības līdzeklis**

1. modulis. ZPI ieviešanas vadība

Zaļais publiskais iepirkums un Eiropas Ekomarķējums

Faktu lapa

Eiropas Komisijai paredzēto metodisko līdzekli 2008. gadā sagatavojusi ICLEI, apvienība „Vietējās pašvaldības – ilgtspējai”

Īpašnieks, redaktors: Eiropas Komisija, Vides ģenerāldirektorāts-G2, B-1049, Brisele

Tulkojumu sagatavoja un informāciju aktualizēja biedrība “Ekodizaina kompetences centrs” Latvijas Vides aizsardzības fonda finansētā projekta “Pazīsti EK Omarķējumu!”, Nr. 1-08/58/2020 ietvaros sadarbībā ar Vides pārraudzības valsts biroju.

1. Kā ekomarķējumi var palīdzēt ZPI?

1.1. Sagatavojot ekoloģiskos kritērijus iepirkumam

Viens no izplatītākajiem izaicinājumiem, ar ko sastopas publisko iepirkumu veicēji, īstenojot ZPI, ir zināt, tieši kurus ekoloģiskos kritērijus izmantot, jo iepirkumu veicēji bieži nav šīs jomas eksperti.

Neatkarīgie ekomarķējumi, tostarp Eiropas Ekomarķējums ir teicams informācijas avots pareizo kritēriju noskaidrošanai. Ekoloģiskie kritēriji, kas balsta neatkarīgos ekomarķējumus, ir sagatavoti, izmantojot pārlicinošus zinātniskus pierādījumus, un sadarbībā ar visām ieinteresētajām personām. Šos kritērijus var tieši iekļaut iepirkuma dokumentos (sk. 2. nodaļu, kur sniegta plašāka informācija, kā to izdarīt).

1.2. Pārbaudot produktu ekoloģiskos raksturlielumus

Vēl viens izaicinājums publisko iepirkumu veicējiem ir, kā pārbaudīt, ka produkti patiešām atbilst ekoloģiskajiem kritērijiem, kādi ir iekļauti iepirkumā. Tā kā iepirkumu pasūtītāji visdrīzāk nav eksperti šajā jomā, tad padziļināta iepazīšanās ar ekoloģisko raksturlielumu tehnisko dokumentāciju var būt sarežģīta un darbietilpīga.

Ja noteiktie ekoloģiskie kritēriji ir tādi paši (vai zemāki) par tiem, kas ir konkrētā ekomarķējuma standartā, tad, piemēram, ja produkts ir marķēts ar šo ekomarķējumu, tas ļauj iepirkuma veicējam vienkāršā un uzticamā veidā pārbaudīt tā atbilstību.

2. Kā tas darbojas praksē? Tiesiskais regulējums

Saskaņā ar ES iepirkuma likumu¹ ekomarķējumus drīkst izmantot publiskajos iepirkumos – gan kā ekoloģisko kritēriju informācijas avotu specifikācijās, gan līgumu piešķiršanas fāzē, gan arī verificēšanai, ja izpildās vairāki nosacījumi:

- nedrīkst pieprasīt, lai produktam būtu ekomarķējums; drīkst tikai norādīt, ka ir sasniegta atbilstība attiecīgā ekomarķējuma kritērijiem, un tas var tikt izmantots par vienu apliecinājumu atbilstībām normām;
- drīkst izmantot tikai tos ekomarķējuma kritērijus, kurus atļauts tiesiski izmantot publiskajos iepirkumos, t. i., tikai tos kritērijus, kas attiecas uz pašu produktu vai pakalpojumu, vai ražošanas procesiem, nevis tos, kas attiecas uz uzņēmuma vispārējo vadīšanu.

¹ Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, un Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs

Drīkst atsaukties tikai uz tiem ekomarķējumiem, kas atbilst vairākiem nosacījumiem (šiem kritērijiem atbilst I tipa ekomarķējumi, kas tiek skatīti 3. nodaļā):

- prasības marķējumam balstās uz zinātniskiem datiem;
- ekomarķējumi ir pieņemti, piedaloties dažādām ieinteresētajām personām, piemēram, iestādēm, patērētājiem, ražotājiem, izplatītājiem un vides aizsardzības organizācijām (šiem kritērijiem atbilst I tipa ekomarķējumi, kas tiek skatīti 3. nodaļā);
- tie ir pieejami visām ieinteresētajām personām.

1. tabula. Eiropas Ekomarķējuma lietošana ZPI		
	Pareizi	Nepareizi
Specifikācija	<i>Visiem piedāvātajiem mazgāšanas līdzekļiem ir jāatbilst Eiropas Ekomarķējuma ekoloģiskajiem kritērijiem</i>	<i>Visiem piedāvātajiem mazgāšanas līdzekļiem ir jābūt marķētiem ar Eiropas Ekomarķējumu</i>
Verificēšana	<i>Produkti ar Eiropas Ekomarķējumu tiks uzskatīti par atbilstošiem. Jebkuri citi piemēroti atbilstības pierādījuma līdzekļi arī tiks akceptēti, tostarp ražotāja tehniskā dokumentācija vai arī vispārāztītas iestādes testēšanas pārskats</i>	<i>Produktam jābūt marķētam ar Eiropas Ekomarķējumu</i>
Piešķiršanas kritēriji	<i>Papildu punkti tiks piešķirti tiem produktiem, kas atbilst Eiropas Ekomarķējuma ekoloģiskajiem kritērijiem</i>	<i>Papildu punkti tiks piešķirti tiem produktiem, kas būs marķēti ar Eiropas Ekomarķējumu</i>

3. Kuru ekomarķējumu lietot?

3.1. Publiski, vairāku kritēriju ekomarķējumi (I tips, ISO 14024)

Šie ir visizplatītākie marķējumu tipi, kā arī tos visbiežāk izmanto zaļajos iepirkumos. Tie izmanto vairākus atbilst/neatbilst kritērijus, kas nosaka attiecīgā marķējuma standartu. Katrai produktu vai pakalpojumu grupai saskaņā ar projektu tiek noteikts savs kritēriju kopums. Tie parasti definē tos ekoloģisko raksturlielumus, kāds produktam ir jāsasniedz, un tie var noteikt standartus.

Piemēri:

- Eiropas Ekomarķējums: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm (1. pielikumā tiek uzskaitītas produktu un pakalpojumu grupas, uz kurām attiecas Eiropas Ekomarķējums)
- Ziemeļu gulbis (The Nordic Swan), Ziemeļvalstis: www.svanen.nu
- Zilais engelis (Blauer Engel), Vācija: www.blauer-engel.de
- Umweltzeichen, Austrija: www.umweltzeichen.at
- NF vides marķējums, Francija: www.marque-nf.com
- Milieukeur, Nīderlande: www.milieukeur.nl
- AENOR, Spānija: www.aenor.es

Citu ekomarķējumu projektu saraksts ir pieejams Pasaules ekomarķēšanas tīkla (GEN) vietnē www.gen.gr.jp/product.html

3.2. Publiski viena kritērija marķējumi, jeb vides marķējumi

Viena jautājuma marķējumi ir tādi, kas attiecas uz vienu konkrētu vides jautājumu, piemēram, enerģijas patēriņu vai emisijas līmeņiem. Pastāv divi dažādi viena kritērija marķējumi.

Pirmais tips balstās uz vienu vai vairākiem atbilst/neatbilst kritērijiem, kas saistīti ar konkrētu jautājumu, piemēram, energoefektivitāti. Ja produkts atbilst šiem kritērijiem, tad to drīkst marķēt. Šā tipa marķējumu piemēri ir ES bioloģiskās lauksaimniecības marķējums vai „Energy Star” logotips biroja iekārtām.

Otra tipa marķējums saistīts ar produktu vai pakalpojumu kategoriju/klašu piešķiršanu saskaņā ar ekoloģiskajiem raksturlielumiem attiecīgajā jautājumā. Otrā tipa piemēri ir tādi kā ES energoefektivitātes marķējums, kas piešķir mājsaimniecības precēm kategorijas vai klases saskaņā ar energoefektivitātes rādītājiem, piemēram, A++ visaugstākā klase, bet G – viszemākā.

Viena kritērija marķējumi var būt ļoti noderīgi, ja soli pa solim padarīet iepirkumu videi draudzīgāku, jo tie pieļauj pakāpeniskus uzlabojumus. Energoefektivitātes standartu lietošana būtu teicams pirmais solis ceļā uz plašāku zaļo iepirkumu programmu. Dažādi līmeņi ļauj vienkārši pieņemt lēmumu, cik tālu vēlaties iet.

3.3. Privātie marķējumi

Pastāv ne tikai galvenie publiskie marķējumi, bet arī vairāki privātie marķējumi, kurus piešķir nevalstiskās organizācijas, rūpniecības nozaru vai arī dažādu ieinteresēto personu apvienības. Starp tām ir mežsaimniecības sertifikācijas organizācijas, tostarp Mežu uzraudzības padome (FSC)² (www.fsc.org) un Meža sertifikācijas shēmu novērtēšanas programma (PEFC)³ (www.pefc.org), kā arī Starptautiskā bioloģiskās lauksaimniecības kustību federācija (IFOAM)⁴ (www.ifoam.org) un tādi daudzkritēriju marķējumi kā Zviedrijas „Bra Miljöval”⁵ (www.snf.se/bmv/english.cfm).

Atkarībā no to pieejamības un veida, kā piemēroti šo marķējumu principi, marķējumi var atbilst, bet var arī neatbilst attiecīgo ekoloģisko marķējumu jau raksturotajām publisko iepirkumu vadlīnijām.

² www.fsc.org

³ www.pefc.org

⁴ www.ifoam.org

⁵ www.snf.se/bmv/english.cfm

1. pielikums: Produktu un pakalpojumu grupas, uz kurām attiecas Eiropas Ekomarķējums

Visi kritēriji pieejami: https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

1. Personīgās higiēnas līdzekļi

- noskalojamie kosmētikas līdzekļi
- absorbējoši higiēnas produkti

2. Tīrīšanas līdzekļi (pakalpojumi)

- cietā seguma tīrīšanas līdzekļi
- trauku mazgājamās mašīnās lietojamie mazgāšanas līdzekļi
- rūpniecībā un iestādēs izmantojami trauku mazgāšanas līdzekļi, kas paredzēti trauku mazgājamām mašīnām
- līdzekļi trauku mazgāšanai ar rokām
- veļas mazgāšanas līdzekļi
- rūpniecībā un iestādēs izmantojami veļas mazgāšanas līdzekļi
- telpu uzkopšanas pakalpojumi

3. Apģērbs un tekstila produkcija

- tekstilizstrādājumi
- apavi

4. Mēbeles

- mēbeles
- gultas matračī

5. Papīra produkti

- pārveidota papīra izstrādājumi
- apdrukāts papīrs
- iespiedpapīrs, salvešpapīrs un salvešpapīra izstrādājumi

6. Pārējās kategorijas

- iekšdarbu un ārdarbu krāsas un lakas
- televizori
- koksnes, korķa un bambusa materiālu grīdas segumi
- cietie grīdas segumi
- smērvielas
- tūristu mītnes pakalpojums
- augšanas substrāti, augsnes ielabotāji un mulča.